

Հրապարակումներ

ՆՄՈՒՇՆԵՐ ՔԵՍԱՊԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԻԿՆԵՐԷՆ

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Քեսապը կը նկատուի Սուրիոյ ամենէն կենսունակ եւ ամենէն բերրի գիւղերէն մէկը: Անոր հողը շաղախուած է հայ գիւղացիին օրհնեալ քրտինքով, այն գիւղացիին, որ դարերէ ի վեր, դիմադրելով ամէն դժուարութեան, հաւատարմօրէն կը պահպանէ իր ուրոյն դիմագիծն ու աւանդութիւնները, ու բծախնդրօրէն կը սորվեցնէ նոր սերունդին իր բարբառն ու անով հիւսուած գեղեցիկ երգերն ու խաղիկները:

Այս յօդուածով կը ներկայացնենք Քեսապի եւ շրջակայ տասնեակ մը հայկական գիւղերէն գրի առնուած ժողովրդական 43 անտիպ խաղիկներ (ցարդ մեր հաւաքած խաղիկներուն թիւն է 123), որոնք իրենց ճոխութեամբ եւ լեզուական ճկունութեամբ իւրայատուկ տեղ մը կը գրաւեն Քեսապի բանահիւսութեան մէջ:

Խաղիկները երկու կամ չորս տողանի գողտրիկ երգեր են, որոնք կ'երգուին ընդհանրապէս հարսանեկան խրախճանքներու ժամանակ: Պարոզներու խումբը կը կրկնէ յանկերգի մը բառերը, որմէ ետք, խաղասացը կ'երգէ երկու կամ չորս տողանի խաղիկ մը, եւ կամ՝ չորս տողանի խաղիկի մը երկու տողերը: Երբեմն շարասացին երգածները իրարու հետ կ'ունենան իմաստային կապ մը, ու կը կոչուին շար (տեղական բարբառով՝ շօրը), որ ղէպքի մը կամ երեւոյթի մը նկարագրութիւնը կու տայ, երբեմն ալ կ'ունենայ բանակութեային բնոյթ:

Յաճախ շարի մէջ կը հանդիպինք առանձին տողերու, որոնք ծանօթ խաղիկէ մը առնուած կ'ըլլան, եւ կամ իրենց իմաստային ամբողջականութեամբ կը ներկայացնեն առանձին խաղիկ մը:

Չորս տողանի խաղիկի մը բոլոր տողերն ալ իրարու հետ կ'ունենան իմաստային կապ մը, բայց յաճախ խաղիկի մը առաջին, եւ երբեմն

ալ երկրորդ տողերը յաջորդ տողերուն հետ ոչ մէկ առնչութիւն կ'ունենան: Այդ տողերը կը ծառայեն միայն խաղիկի յանգաւորման.

Ձեռնոցով կը փաղեմ թուզը,
Դանակով կը կեղունեմ աղամաթուզը,
Տասնեւհինգ տարեկան չեղած՝
Երեք գոյն կը ներկեմ մազը (տես՝ աստ, խաղիկ թիւ 38):

Նոյնը կրնայ պատահիլ նաեւ երկտողանի խաղիկներու մէջ.

Ընկուզեմիւն թռչնիկ մը թռաւ,
Աղջիկէն համրոյր մը առաւ (տես՝ խաղիկ 29):

Այս խաղիկներուն մեծ մասը կը խօսի սիրոյ մասին: Մեծ է թիւը նաեւ այն խաղիկներուն, որոնք կը խօսին ամուսնական ծրագիրներու մասին:

Միշտ չէ սակայն որ երիտասարդ մը կը յաջողի հասնիլ իր մտրազին: Ան կը հանդիպի ընտանեկան արգելքներու, դժուարութիւններու, որոնք յաճախ կը ստիպեն զինք իր սիրածը փախցնելու որոշումներ առնելու: Բայց կ'ըլլան բախտաւոր երիտասարդներ ալ, երբ աղջկան կողմը ինք կ'ըլլայ ամուսնութիւն առաջարկողը, կամ աղաչողը.

Ծով կտրեց վերի արտը,
Եղած եմ Քեսապի լորտը,
Կ'աղաչեմ դրացիները,
Որ առնեմ գոյգերէն մէկը (տես՝ խաղիկ թիւ 2):

Խաղիկներուն մէջ քննադատութեան կ'ենթարկուին նաեւ օտարականի, այս պարագային ոչ-քեսապցիի՝ քաղաքացի հայերու հետ ամուսնացողները.

Կ'ըսեմ պիտի գղջայ՝
Օտարականի հետ ամուսնացողը (տես՝ խաղիկ թիւ 39):

Երբեմն ալ կը խօսուի նաեւ աղջիկներու ճարպիկութիւններուն կամ «սատանայութիւններուն» մասին, որոնցմէ միշտ ալ կը զգուշանայ քեսապցի երիտասարդը.

Տեսայ զիմք՝ առանձին էր,
Վախցայ ձգէ զիս թակարդը (տես՝ խաղիկ թիւ 30):

Կարգ մը խաղիկներու մէջ երիտասարդը իր բողոքը կ'արտայայտէ սիրած աղջկան փոփոխամիտ կեցուածքին հանդէպ:

Կտրուած մագերով աղջնակ,
Ունեցածդ հարիւր քնաւորութիւն է (տես՝ խաղիկ թիւ 14):

Քեսապի ժողովրդական խաղիկները կը տարբերին պատմական շրջաններու տեղական երգերէն, այն պատճառով, որ մինչեւ այսօրս գոյատեւող գիւղ մըն է Քեսապը, որ միշտ ալ կապ պահած է ժամանակին հետ: Վերջին տասնամեակներուն, մանաւանդ ամառները, հոն օղափոխութեան գացողներուն հետ շփման մէջ մտնելով՝ գիւղը սկսաւ զարգանալ, արդիականանալ, իսկ տեղւոյն երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները սկսան որդեգրել քաղաքացիին զանազան շարժութիւններն ու հագուստի նորաձեւութիւնները: Այս բոլոր փոփոխութիւնները անշուշտ որ աննկատ պիտի չանցնէին շարասացին աչքէն:

Տեսայ՝ չգիտցայ զինք,
Թանձր քսած էր ծարիրը (տես՝ խաղիկ թիւ 33):

Կամ՝
Քեսապի հագուստին նորաձեւութիւնը,
Կարնէն ելաւ մինչեւ երանքը (տես՝ խաղիկ թիւ 36):

Սիրային խաղիկներու կողքին կան նաեւ (թէեւ աւելի նուազ թիւով)՝ բնկերային երեւոյթներու մասին խօսող խաղիկներ, որոնք յաճախ գեղեցկօրէն կը գծեն տեղացիի մը նկարագիրը, ծաղրելով անոր քնաւորութեան թերի կողմերը:

Ժայռին տակը հիմկա էր,
Կարթան հօրեղբայրը աղուէս էր (տես՝ խաղիկ թիւ 43):

Այս խաղիկները գրի առնուած են 1979-1982 թուականներուն, մեծ մասամբ նշանաւոր խաղասացներէ, բայց նաեւ պատահաբար՝ քանի մը խաղիկ գիտցող գիւղացիներէ:

Անցեալին, շրջանի ամենէն նշանաւոր խաղասացը եղած է Սեկունան, որ երգած է տեղական բարբառով ու թրքերէնով, եւ նկատուած է բանակաւորային շարի անմրցելի վարպետը: Ներգաղթի օրերուն ան անցած է հայրենիք, ու կարճ ժամանակ ետք՝ մեռած: Հիներէն նշանաւոր եղած են նաեւ Գաթուլին, Թուփալ Մինասը (Մինաս Սարմազեան), Նըննօշը եւ Յովհաննէս Քէլէնճեանը:

Այսօր՝ շրջանի ամենէն ծանօթ խաղասացները կը նկատուին Կե-

կուսը (Կիրակոս Սաղտճեան, գարատուրանցի, այժմ՝ Էքիզ Օլուգ) եւ ժիրայր Թրթրեանը (չազալճըզցի), որոնք, հաւատարիմ մնալով իրենց նախնիքներուն աւանդներուն, կը շարունակեն պահել շարելու պապենական սովորութիւնը: Շրջանի շարողներէն նշանաւոր են նաեւ Մըշէլը (Գէորգ Գազէզեան), Կանտին (Սիւն Սուլեան, գարատուրանցի), անոր որդին՝ Նշանը, Խիշա Թրթրեանը (գարատուրանցի, այժմ՝ Պէյրութ), իր տղան՝ Ստեփանը (այժմ՝ Հալէպ): Մենք օգտուած ենք այս բոլորէն:

Խաղիկներու գրառման աշխատանքին մէջ մեզի մեծապէս օգտակար դարձած են տեղացի երիտասարդներէն Մերոն Փանոսեանն ու Վաչէ Պէօճիւքեանը: Այս առիթով բոլորին կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնները:

Շնորհակալութեան խօսք նաեւ «Քեսապի ժողովրդական Երգարուեստը» (Հալէպ, 1980, 123 էջ) գիրքի հեղինակ՝ Յակոբ Չոլաքեան, որ յանձն առաւ քեսապերէն խաղիկներու լեզուական կարգ մը սրբագրութիւնները:

Յիշենք նաեւ որ Յ. Չոլաքեան իր այս գիրքին 43-60 էջերը յատկացուցած է շրջանի ժողովրդական խաղիկներուն, ուր տրուած են երկտողանի ու քառատող 118 խաղիկներ:

Նկատելով որ այս բարբառը անծանօթ է շատերուն, յարմար նկատեցինք իւրաքանչիւր խաղիկի հետ տալ նաեւ անոր աշխարհաբար թարգմանութիւնը: Թարգմանութիւնները եղած են բառացի, ու դժբախտաբար կորսնցուցած իրենց տաղաչափական յատկութիւնները:

Բարբառով տրուած խաղիկներուն մէջ գործածուած կ' հնչիւնը կը համապատասխանէ արաբերէն ٣-ին, իսկ ٤-ն արաբերէն ځ-ին: ٤'-ն ա եւ ٤ ձայնաւորներու միջին որակն է. իսկ ٤'-ն՝ ի եւ ٤ ձայնաւորներու:

Իրենց վրայ երկու կէտ (· ·) ունեցող ա, օ եւ ու տառերը ունին քմային արժէք:

ԽԱՂԻԿՆԵՐ

1

Կէ'լլէն տիէղը վէսկիցուն,
Տիէղը ծաղիկ տընկիցուն,
Նամուրը քի դօն շըպէն
Քօյն սիրուօծը քի տըվէն:

Կալին տեղը հերկեցին,
Տեղը ծաղիկ տնկեցին,
Երանի քեզի բարեկամ,
Քո սիրածը քեզի տուն:

2

Ծուով կըտըրից վըրը օըրտը,
Ըղուօծիմ Բէ'սպու լօրտը,
Հա եաղչիմ դըրէ'ցնիրը,
Քի առնիմ գուգիրէն փօըրտը:

Ծով կտրեց վերի արտը,
Եղած եմ Քեսապի լորտը,
Կ'աղաչեն դրացիները,
Որ առնեմ զոյգերէն մէկը:

3

Ճըղուօն շինին ըզ կ'ունտակ'ը,
Ջօրը նուղվա ի կ'ակ'ը,
Հա նըշէնին ըզ քինթը,
Եառանջը քէ'կին կ'ունտակ'ը:

Ճիւղով կը շինեն զէնքին կոթը,
Ջուրը կը հոսի գուռը,
Կը նշանեն աղջիկը,
Առաջ որ քակեն խանձարուրը:

4

Կ'արշէդ պէ'տվօըծը պօըտի,
Ի'ննի'մնիրը ըրվա՞ն շօըտի,
Ակա՛ր թի հատըտ կինօըս,
Կէ'րգըվիլդ շօըտ մուօտի:

Դիմացդ պատուածը պատ է,
Խօսքերը վրադ շատ է,
Եթէ հանգիստ կենաս,
Ամուսնանալդ շատ մօտ է:

5

Եէմէնէն խութին ի վիտտը,
Ջօյն իէր, պալլա՛ն իրօըց հիտը,
Թի չըսէկկու իս տա՛րա,
Պըր կէ'րգըվիմ ի հիտը:

Կօշիկը կ'անցընեն ոտքը,
Ջիւն էր, յայտնի ըրաւ հետքը,
Եթէ չմեռայ այս տարի,
Պիտի կարգուիմ հետը:

6

Թէ'նուօն շինին ըզ թըրխանան,
Տէ'քուօն հէ'մալըրին ըզ լախանան,
Շուն ի'շկէն, թի չառնիս գէս,
Կըննուօս Բէ'սպու մասխարան:

Թանով կը շինեն չորթանը,
Տունկով կը համրեն կաղամբը,
Շան աղջիկ, թէ չառնես զիս,
Կ'ըլլաս Քեսապի ծաղրը:

7

Պաղչէն պօըտը վըրպօ եէր,
Իմ առուօծը վըրքօ եէր:

Պարտէզին պատը ծուռ էր,
Իմ առածս որբուկ էր:

8

Սոււնաը ծիծիւն գօղըր,
Պըր ուրթունգ¹ Լընդիւնց¹ քօղըր,
Պըր առնիւնգ ըզ վարնիյը,
Իշալլահի չըթթի չուգուօղը:

Սանդին մէջ կը ծեծեն աղը,
Պիտի երթանք Լընդենց թաղը,
Պիտի առնենք վարժուհին,
Երանի ճաթի չուգողը:

9

Զէ'գօ² քըռուօվ ալանի եէր,
Իմ ուգուօծը վարնի եէր:

Թռչնիկ մը թռաւ գոյնգգոյն էր,
Իմ ուգածը վարժուհի էր:

10

Կօըլը կէ'մնիւն ըզ կոմը,
Կըղիցէն հա վառիէր մոմը,
Ասա քի քըմմիցօրվ քունը,
Տահա չըկ'ըտուօծիւն գէր մոմը:

Կալը կը կամենեն կամը,
Եկեղեցին կը վառէր մոմը,
Ըսի քեզի վերջացաւ գործը,
Տակաւին չեն գտած իր կնքամայրը:

11

Ցիրիւնը կը հէ'նի քէս,
Հա կիւնչէր. «Հիգգէս, հիգգէս»:

Ցորենը կը հանէ քիստ,
Կը կանչէր. «Հոգիս, հոգիս»:

12

Զաղօրցք կաղուն գիւրը,
Թուրքմունը քիշտի ըզ պանէրը,
Ուրբօրթ լուսնու Շէ'քէ'քուօր,
Լակ'ըրթիցունգ քիւնէրը:

Զաղացքը կ'ազան ալիւրը,
Թուրքմանը կը զարնէ պանիւրը³,
Ուրբաթ լուսնա Շաբաթ օր,
Զըուցեցինք թոնիրը:

13

Իշշօնքը ցէ'նիւն ըզ գէ'րէն,
Զըմ է'մընչի էր միւնիէն,
Իմ սիրօրծ ի'շկի'նիէն,
Շընըֆըրիցա՞ ըզ նուր տէ'րէն:

Աշնան կը ցանեն գարին,
Զեմ ամշնար իրմէ,
Իմ սիրած աղջկան,
Շնորհաւորեցի նոր տարին:

1. Լընդիւնգ = Լնտանիքի մականունն՝ Լնդենցներ:

2. Զէ'գօ = Զագուկ, հոս՝ քոչնիկ:

3. Պանիր գարնել = Պանիր պատրաստել:

14

Ճըղուօն շինուծը թօյի,
Խընծնւրը տաւա խօյի,
Կըտօրծ կըծծէ՛ք ի՛շկի՛նօրկ,
Ունցուծիդ հէ՛րէր խօյի:

*Ճիւղով շինածը թակ է,
Խնձորը տակաւին խակ է,
Կտրուած մազեր(ով) աղջնակ,
Ունեցածդ հարիւր բնաւորութիւն
է:*

15

Պաղտէ՛տու բիրէն հէ՛սսէր,
Կ՛է՛րէ՛տուրնու տա՜ անջէր,
Զըմ պարըշմըշըննու հիտը,
Թի չնուգուր ի վիտտիս չաղչէր:

*Պաղտատէն կը բերեն խսիր,
Գարատուրանէն՝ եղջիւր,
Զեմ հաշտուիր հետը,
Եթէ չի գար ոտքիս չաղաչէր:*

16

Մըտունք ի Սէպտեմբեր է՛մէսը,
Կու տում քի զըրգակ՛ես կիէսը,
Քի չանուր է՛սուղէն
Իսկըրիէն գէտիմ ըզ մէսը:

*Մտանք Սեպտեմբեր ամիսը,
Կու տամ քեզի բերքիս կէսը,
Քեզի գէշ ըսողին՝
Ոսկորէն կը զատեմ միսը:*

17

Ճամբընէն դէ՛նուօկ-դէ՛նուօկ⁵,
Զըլըֆնէն պուլօրկ-պուլօրկ:

*Ճամբաները կտրուկ-կտրուկ,
Խոպուպները ոլոր-ոլոր:*

18

Զալմու⁶ քանի՛ն ըզ մէ՛նուշօյը,
Զըրըգօրն է՛պիւն ըզ շէլօյը,
Կարշէս նըստօրծ քինթիքիէն,
Սիրիմ գօնկը է՛նուշօյը:

*Զալմայէն կը քաղեն մանուշակը,
Պարանով կը կապեն շալակը,
Դիմացս նստած աղջիկներէն,
Սիրեմ ամենէն անուշիկը:*

4. Տա = Եղանակաւորիչ բառ:

5. Դէ՛նուօկ = Դանակ: Հոս գործածուած է կտրուկ՝ կարճ ճամբայ իմաստով:

6. Զալմա = Հովոց մը Քեսապի արեւմտեան կողմը, Սիլտիրան լեռան լանջին:

Հէ՛լալու բիրին ըզ ձօյթը,
Թիթինիէն քաղին ըզ քօթը,
Մի՛ր խընէ՛մունց ի՛շկի՛նկուն
Քիշիցա՛ ըզ հէ՛սրօրթը:

Հալէպէն կը բերեն ձիւթը,
Թթենիէն կը քաղեն թութը,
Մեր խնամիին աղջնակին
Քաշեցի կարօտը:

Ծուփը իջօրվ լուղիւր,
Զուօրֆ մը գէ՛ցունք ջօ՛ր խումիւր,
Է՛սօրց. «Պագ-պագը խո՛ւսէնք,
Իլ տընիէրը լուղիւր»:

Ծովը իջաւ լողալու,
Միասին գացինք ջուր խմելու,
Ըսաւ. «Երբեմն-երբեմն խօսինք,
Ե՛լ տանիքը լողելու»:

Կութիէն քըռնին ըզ մալան,
Հա պըստու պախըրիէն կ՛ալան,
Ա՛շկ իրա, է՛սօրց ընծի.

«Դիրկուօսկը տըսնըվէնք կ՛ալան»⁷:

Կոթէն կը բռնեն թիակը,
Կը փայլի պղինձին անակը,
Ա՛շք ըրի, ըսաւ ինծի.

«Իրիկունը տեսնուինք Գալան»:

Զա՛ն միլուօվ տա շօրտ մուօտի,
Ի՛ննի՛մնիէն կիէսը սօտի,
Թըռցօրց ըզ խիլֆիս գըլիէս,
Թի գուտիս նըռուն հուօտի:

Զայն մը ելաւ, չատ մօտ է,
Խօսքերուն կէսը սուտ է,
Թըռցուց խելքս գլխէս,
Կարծես թէ նոան հատիկ է:

Պըլօթ չըն խէշի գէրիէն,
Հօրցը հա գէ՛տէր քերիէն,
Զը սէ՛կկու քիշտօրծ քերիէն,
Պըր սէ՛կկէմ քինթօն սէ՛վտիէն:

Զաւար չեն խաշեր գարիէն,
Հացը կը գատէր քարէն,
Զմեռայ նետած քարէն,
Պիտի մեռնիմ աղջկան սէրէն:

7. Կ՛ալա = Քեսապի մօտիկ բարձունք մը, ուրկէ կ'երեւին միջնադարեան բերդի մը աւերակները:

24

Հ'օգէր իջներ ցախիէն,
Բօյը չը երններ վախիէն,
Ընծի կէ'սին տա Ղարիպ,
Կո՛ւ գու ի'շկի'նիէն հախիէն:

*Կու գար կ'իջնէր ցախէն,
Բակը չէր ելլեր վախէն,
Ինծի կ'սեն Ղարիպ,
Կու գայ աղջկան հախէն:*

25

Հէ'գունք ըզ կէ'րմէր չափման⁸,
Իլունք ըզ տունը կ'ակ'ման,
Խէ'պօրը առօրվ էր տօրտը,
Քիշից հէ'ստրտօն տիգման:

*Հագանք կարմիր կօշիկը,
Ելանք տան աստիճանը,
Լուր առաւ իր հայրը,
Քաշեց հաստկեկ բիրը:*

26

Զիօն դրնէն ըզ աճաբը,
Իշշօն կըսլախի սափմարը,
Խըլտէ'ցու աշկ իրա էր,
Մըտօրվ կինչից գէր մարը:

*Զիուն կը դենն թամբը,
Իշուն կը վայլէ համետը,
Սխալեցայ աչք ըրի իրեն՝
Մտաւ կանչեց իր մայրը:*

27

Ընծատ չըն ուտի ըզ մօռը,
Ծէ'լլըվէն նըստէն դօռը,
Կունէր մըրմըր մումէ մը⁹,
Ծիփից ծէ'կօրն ըզ քօռը:

*Այդպէս չեն ուտեր նուօր,
Ծալլուն նստին դուօր,
Ունէր շատախօս մայր մը,
Զարկաւ յետոյքին բռունցքը:*

28

Ղուրկիցա խաչը գէր պօրպը,
Կանամ չիտօրց զըտըր նուպօրպը,
Շուն ի'շկէն, կիյնէս ի փանչաս,
Ակա՛ր թի դառնու տուօրպը:

*Ղրկեցի քովը իր կնքահայրը,
Նորէն չտուաւ վերջին պատասխանը,
Շան աղջիկ, կ'իյնաս ձեռքս,
Եթէ դառնայ անիւր:*

8. Զափմա՝ Մինչեւ ծունկ հասնող գիւղական կօշիկ:

9. Այլ տեղ՝ Դիրկուսկ կու գու պառօվը (Իրիկուան կու գայ պառաւը):

29

Եւունդուզիէն ճուօզ մը քրոռուօվ, *Ընկուզենիէն թռչնիկ մը թռաւ,*
Ի'շկի'նիէն պուօզ մը առուօվ: *Աղջիկէն համբոյր մը առաւ:*

30

Պախըրիէն շինին սուգա՛կը,
Հէ'գօրծ իէր լօրջ գազակը,
Տիսօ՛ գը եալանդըզ իէր,
Վախցու իսկիէ գէս սուգա՛կ'ը:

*Պղինձէն կը շինեն մաղը,
Հազած էր կապոյտ գազակը,
Տեսայ զինք՝ առանձին էր,
Վախցայ ձգէ զիս թակարդը:*

31

Խէփրուօն ֆաղից փուրթուկ'ալը,
Հէ'ստօրծ իէր ծառէն տալը,
Տիսուօվ հա ուրթում ի խա՛չը,
Փէ'լնուրից վեզը շալը:

*Ջամբուղով քաղեց նարինջը,
Կրթնած էր ծառի ճիւղին,
Տեսաւ կ'երթամ քովը,
Շալը փաթաթեց վզին: (Շրջուած)
Փաթաթեց վզին շալը:*

32

Հա կինչէր ֆի, գընօյը,
Օըռ իջէ գը տըննօյը,
Ակա՛ր թի կը քըլպըրտու
Կէ'պի ըզ վիտտը սունօյը:

*Կը կանչէր քեզի, գնա՛ իրեն.
Ա'ռ իջիր զինք տնակը,
Եթէ չեմուչեմ ընէ՝
Կապէ ոտքը սիւնին:*

33

Ջաղջուօցը բիրին գիւերը,
Հօըցը իփին ի թիները,
Տիսու չը գա՛տէ'ցու գը,
Թունծըր իշօրծ իէր ըզ ծիրերը:

*Ջաղացքէն կը բերեն ալիւրը,
Հացը կ'եփեն թոնիրը,
Տեսայ՝ չգիտցայ զինք,
Թանձր քսած էր ծարիրը:*

34

Շօնը կէ'պին ի բօյը,
Մէգրիկուօն չէ'փիցա՛ ըզ պօյը,
Շուն ի'շկէն վառիցի գէս,
Հա հէ'գնէս գա՛տ ֆապօյը¹⁰:

*Շունը կը կապեն բակը,
Մեգուրայով չափեցի հասակը,
Շան աղջիկ, վառեցիր զիս,
Կը հագնիս այդ ֆապօյը:*

10. Քապօյ = Խօսքը նոյնանուն՝ ծանօթ կապտաւուն տափառի մասին է, որ խորհրդանիշը դարձած է նորածնութեան:

35

Աս քինթիրը, քինթիրը,
Զըհէ՛վնէն Քէ՛սպու կէննիրը,

Հա քուրթուն Քանատա,
Հա ըննուն միէյմէկ սատանա:

Այս աղջիկները, աղջիկները,
Ձեն հաւնիր Քեսապի երիտասարդ-
ները,

Կ'երթան Քանատա,
Կ'ըլլան մէյմէկ սատանայ:

36

Վիտ չը կըխին ի պաղչան,
Զիժպուն Քէ՛սպու Փաշան¹¹,
Քէ՛սպու փըստանէն մօտան,

Կարնիէն իյօրվ թա խալչան:

Ոտք չեն կոխեր պարտէզը,
Ձեն հաւնիր Քեսապի Փաշան,
Քեսապի հազուստին նորածեւու-
թիւնը,
Կարճէն ելաւ մինչեւ երանքը:

37

Քաղօրժ պառկէն հօթելը,
Բամպկիէն շինին ըզ պըրօթելը,

Զըմ գուտի եխդիէ՞ն իկիրի Քէ՛-
սօրպ,

Մուրօֆ-մըրգունֆէն մօտելը:

Քաղաքը կը պառկին պանդուկը,
Բամպակէն կը շինեն անթեւ ներք-
նաշապիկը,
Ձեմ գիտեր ուրկէ՞ եկեր է Քեսապ:
Մօրուք-պեխին նորածեւութիւնը:

38

Էլլըֆուօն հա ֆաղին թօզը,
Դէ՛նկօրն հա կաղվին մօրզը,

Տըսնըհէնկ տա՛րա չըղուօժ
Ըրկ րա՛նկ հա պույին մօրզը:

Ձեռնոցով կը քաղեն թուզը,
Դանակով կը կեղուեն աղամա-
թուզը,
Տասնեւհինգ տարեկան չեղած՝
Երեք գոյն կը ներկեն մազը:

39

Ծուվիէն քիրին գուօղը,
Պալլա՛ պըր ըննու վուօղը,
Հէ՛սիմ փուշման պըր ըննու
Եսպաննը հիտ կէ՛րզըվօղը:

Ծովէն կը բերեն աղը,
Յայտնի պիտի ըլլայ վաղը,
Կ'ըսեմ պիտի գղջայ՝
Օտարականի հետ ամուսնացողը:

11. Փաշա = Մարդու ծածկանուն:

40

Տալօն քննիմ ըզ նօր,
Քրֆֆէն շիրին տա շօրը,
Քուզուլուղու քինքիրէն,
Էկուն ի ծընուօծ ուօրը:

*Ոստով կը քաղեն նուօր,
Քէֆին կը շարեն շարը,
Էքիզ Օլուգի աղջիկներուն՝
Տօնական է ծնած օրը:*

41

Մըննիլը պալլաի շրֆիէն,
Հա է՛մընչի ըրկան պույէն,
Քուզուլուղան ըննիլը,
Պալլաի իրիսէն, պույէն:

*Մտնելը յայտնի է շուքէն,
Կ՛ամչնայ երկայն հասակէն,
Էքիզ օլուգի ըլլալը,
Յայտնի է երեսէն, հասակէն:*

42

Խընիցիէն կը հէնէն ըզ եղը,
Զունտըր մէստ ի քոյն տիեղը:

*Խնոցէն կը հանեն իւղը,
Ծանր նստիր քու տեղը:*

43

Սարփին տուօքը հիմֆա¹² եէր,
Կ՛արթան¹³ ամմէն տիլֆա եէր:

*Խարակին տակը հիմկա էր,
Կարթան հօրեղբայրը աղուէս էր:*

12. Հիմֆա = Երկար ու սրածայր միւղերով բուփ, որուն միւղերը կը գործածեն
հիւղերու տանիքները ծածկելու:

13. Կ՛արթան = Մարդու ծածկանուն:

FOLKSONGS FROM KESSAB

MIHRAN MINASSIAN

(Summary)

Kessab is one of the most lively Armenian centers in Syria, with a long history. Most of the people of the region have been farmers, and like many other agricultural communities they have been faithful to their dialect. They have their folklore, popular dances and songs. The author has collected one hundred and twenty-three folksongs of four-lines each, of which we publish here forty-three. While most of the songs speak of love, work and hope, a goodly number look at these experiences satirically.